

AZ ÉRVÉNYTELEN LABDA

Arra ítéltetem, hogy egy furcsa hangú fiúra emlékezzem, míg élek – nem a hangja miatt, nem is azért, mert a legkisebb termetű ember volt, akit valaha ismertem, de még csak azért sem, mert okává lett anyám halálának –, csakis azért, mert ő az oka annak, hogy hiszek Istenben; Owen Meany miatt vagyok egyáltalán keresztény. Eszem ágában sincs azt állítani, hogy Krisztusban vagy Krisztussal élnek – még kevésbé azt, hogy Krisztusért, pedig úgy hallottam, hogy némely buzgó személyek Őérte élnek. Nem tudok valami rettentő sokat az Ótestamentumról, az Újat meg vasárnapi iskolás korom óta nem olvastam. Csak azok a szakaszok érnek el hozzám, amiket felolvasni hallok, ha eljutok egy templomba. Valamivel ismerősebbek azok a bibliai szövegek, amik bekerültek az anglikán egyház Közös Imakönyvébe; az imakönyvemet gyakran olvasgatom, a Bibliát viszont csak sátoros ünnepekkor... az imakönyv annyival áttekinthetőbb.

Világéletemben rendes templomba járó voltam. Kongregacionalista egykor – a kongregacionalista egyházban kereszteltek, de miután egy darabig az episzkopálisokhoz jártam (ott is konfirmáltam aztán), eléggé elbizonytalanodtam a hitemben. Tizenéves koromban egy „felekezeten kívüli” templomba járogattam. Aztán anglikáná lettem, a Kanadai Anglikán Egyházba léptem be, és tagja is vagyok azóta, hogy elhagytam az Egyesült Államokat, úgy húsz évvel ezelőtt. Anglikánnak lenni eléggé hasonlít az episzkopálissághoz, olyannyira, hogy néha azt érzem, egyszerűen visszatértem az episzkopális egyházba. Akárhogy is, tény, hogy faképnél hagytam mind a kongregacionalistákat, mind az episzkopálisokat, mind pedig a hazámat. Még hozzá egyszer s mindenkorra.

Ha meghalok, legalábbis megpróbálom elérni, hogy New Hampshire-ben temessenek el, az anyám mellé, de az anglikán egyház végezze el az előírt szertartást poraim fölött, mielőtt el kéne szenvedniük a méltatlanságot, hogy átessenek az Egyesült Államok vámvizsgálatain. Választott szövegeim a legteljesebb mértékben hagyományosak, és pontosan az

általam kívánt rendben találhatóak a Közös Imakönyvben. Éppen úgy, ahogy szeretném, hogy felolvassák őket (és ne *énekeljék*). Úgyszólván minden ismerősömnek ismerős lesz János szövege: „Aki csak él és hisz énbenem, soha meg nem hal”, aztán meg: „Az én Atyámnak házában sok lakóhely van, ha pedig nem volna, megmondtam volna néktek...” Továbbá mindig is nagyra becsültem a Timóteushoz írt levél egyeneségét: „...mert semmit nem hoztunk e világra, világos, hogy ki sem vihetünk semmit.” Szabályos anglikán szertartás lesz, ahogy a nagykönyvben írva van, pontosan az a fajta, amitől egykori kongregacionalista testvéreim kényelmetlenül fészkelődnek a padokban. Anglikán vagyok már, és anglikánként fogok meghalni is. Megesik, hogy kihagyok egy vasárnapi istentiszteletet, eszem ágában sincs állítani, hogy valami nagyon jámbor volnék. Amolyan templomjáró hitem van. Újra és újra össze kell szedegetni vasárnaponként. Ami hitem csak van, azt mind Owen Meanynek köszönhetem, a srácnak, akivel együtt nőttem fel. Owen tett engem hívővé.

A vasárnapi iskolában rendszeresen azzal szórakoztunk, hogy Owen Meanyt gyötörjük, aki *annyira* kicsi volt, hogy nemhogy a lába nem érte a földet, mikor felült a padba, még csak a térde sem érte el a széklap szélét, úgyhogy egyenesen kinyújtott lábbal ült, akár egy baba. Mintha nem is lettek volna igazi izületei.

Owen annyira pici volt, hogy szerettük felkapkodni, egyszerűen nem tudtuk megállni. Valahogy csodának éreztük, hogy mennyire csekélyke a súlya. És annyira nem illett ez össze a ténnyel, hogy Owen családja gránitbizniszben utazott. A Meany Gránitbánya jelentős hely volt, a gigászi gránitvágó- és robbantó készülékek tiszteletet parancsoltak veszedelmes küllemükkel, de a gránit is, a maga súlyos, durva, őseredeti mivoltával. Csak Owenre nem ragadt semmi ebből a nagyszerűségből, az egy állandó, szürke, szemcsés gránitport kivéve, ami folyton pergett a ruhájából, hogyha felkaptuk. Ő maga is jóformán sírkő-színű volt, a bőre félig elnyelte, félig visszaverte a fényt, akár a gyöngy, úgyhogy néha egészen áttetszőnek tűnt, főként a halántékán, ahol a kék erek is átütöttek (mintegy további bizonyítékképpen törpe termete mellé, hogy túlságosan korán jött világra).

A hangszálai sosem fejlődtek ki rendesen, vagy talán károsodás érte őket a családi üzlet kőpora miatt. De az is lehet, hogy gége- vagy légcsőbetegsége volt, ki tudja, talán egyszer torkon találta egy nagy gránitszilánk. Ha azt akarta, hogy egyáltalán meghallják, Owen kénytelen volt az orrán át ordítani.

Mégis szerettük, a lányok „babácskának” hívták, ő meg nem győzött tekeregni, hogy kiszabaduljon a karmaik közül. Mindnyájunk karmai közül.

Nem emlékszem, hogyan kezdődött ez a szórakozás, hogy felkapkodjuk Owent.

A Krisztus templomában történt, a gravesendi (New Hampshire) episzkopális templomban. A vasárnapi iskolában egy nyúzott, boldogtalan képű nőszemély tanított minket hittanra, Mrs. Walker. Mindig úgy tartottuk, hogy nagyon jól illik hozzá a neve, mert tanítási módszerének alapköve a kísértelés volt. Először felolvasott egy tanulságos passzust a Bibliából, aztán felkért bennünket, hogy igen komolyan gondolkodjunk el a hallottakon – „Némán és komolyan, így kell gondolkodni!”, rágta a szájunkba, „Akkor most magatokra hagyjak titeket a gondolataitokkal”, tette hozzá jelentőségteljesen, mintha kissé tartana is tőle, hová vezethet a nagy gondolkodás. „*Nagyon* mélyen és komolyan kell gondolkodnotok.” És ezzel Mrs. Walker faképnél hagyott bennünket. Azt hiszem, dohányos lehetett, és nem engedhette meg magának, hogy a szemünk láttára füstöljön. „Mikor visszajövök, el fogunk beszélgetni róla.”

Mire visszaért, persze rég elfelejtettük, miről szól a szöveg egyáltalán. Abban a pillanatban, hogy kitétte a lábát, eluralkodott a téboly. Saját gondolataink társaságához csöppet sem fülött a fogunk, fogtuk inkább Owen Meanyt, és a fejünk fölött adogattuk ide-oda. Közben ülvél kellett maradni a helyünkön, ez volt a nagy trükk az egészben. Valaki felkelt – elfelejtettem, ki kezdeményezte először –, elkapta Owent, visszaült vele, és átadta a szomszédnak, az meg tovább. A játékban a lányok is részt vettek, némelyikük a rajongásig lelkesen. Owent bárki fel tudta emelni. Nagyon óvatosak voltunk, nem ejtettük le soha. Az inge néha meggyűrődött egy kicsit. A nyakkendője olyan hosszú volt, hogy betúrta a nadrágja korcába, mert különben térdig ért volna neki; ez a nyakkendő gyakran kibomlott ilyenkor, és a pénze is ki szokott potyogni (az arcunkba). Mindig visszaadtuk neki a pénzét.

Ha nála voltak a baseballkártyái, azok is kihullottak a zsebéből. Ez dühítette, mert a kártyák el voltak rendezve, ábécé vagy valami más rendszer szerint, mint mondjuk belső védők, külső védők és így tovább. Nem tudtuk, mi a rendszere, de biztos, hogy volt neki, mert amikor Mrs. Walker visszatért, Owen – persze ekkor már újra a saját helyén ült, s visszakarta az öt- és tízcenteseit meg a baseballképeit – némán vicсорogva rendezgette a kártyákat.

Nem volt jó baseballos, de az ütőzónája nagyon szűk volt, s ezért gyakran beállították ütőjátékosnak – nem mintha valaha is sikerült volna emberesen megütnie egy labdát (ami azt illeti, parancsba adták neki, hogy ne is próbáljon suhintani), hanem mert hamar összejött nála a négy labda, s megítélték neki a sétát. A Kölyökliga mérkőzésein előszeretettel használták ki így, meg is haragudott miatta, és egyszer ke-reken megtagadta, hogy kiálljon ütni, amennyiben nem engedik meg, hogy suhintson. De egyszerűen nem volt olyan kicsi ütő, amit meglengethetett volna anélkül, hogy kibillentse az egyensúlyából parányi testét, hogy hátba ne vágja saját magát a lendülettől, és ki ne zuhanjon az ütőhelyről. Így aztán, végigszenvedve a megaláztatást, hogy rásuhintva egy-két dobásra és elhibázva őket, leütötte magát a lábáról, Owen Meany beletörődött a *másik* megaláztatásba, hogy mozdulatlanul görnyedezzen az ütőhelyen, míg a dobó minden erejét megfeszítve igyekszik az ütőzónájára *célozni*, ám úgyszólván bizonyosan elhibázza.

Owen mégis szerette a baseballkártyáit, sőt, miért, miért nem, magát a játékot is, bármilyen kegyetlenül bánt is el vele. Az ellenfél dobói gyakran fenyegették, hogy megbombázzák a labdával, ha nem suhint. „A fejed nagyobb, mint az ütőzónád”, állította egyszer egy dobó. Owen Meany tehát többnyire úgy indult el az első bázis felé, hogy jó néhány labda eltalálta már.

Ha idáig sikerült eljutnia, azonnal sztárrá változott. Senki nem tudott úgy bázisra futni, mint Owen. Ha a csapatunknak elég sokáig sikerült kitartania az ütőhelyen, Owen Meany megbízhatóan hazalopott minket. Védőjátékosnak reménytelen volt. Félt a labdától, behunyta a szemét, ha közeledni látta. És ha csodával határos módon mégis sikerült elkapnia, dobni már nem volt képes. Túl kicsi volt a keze hozzá. Ha pedig nekiállt panaszkodni ilyenkor, az sem volt épp hétköznapi élmény. Ezzel a lehetetlen hanggal még az önsajnálata és nyavalygása is vitt valami szeretetreméltóságot.

A vasárnapi iskolában, amikor a fejünk fölött adogattuk, a levegőbe emelve – éppenséggel a levegőbe! – valami elképesztő hangon tiltakozott. Azt hiszem, voltaképpen azért gyötörtük, hogy hallhassuk ezt a hangot; akkoriban úgy képzeltem, hogy földönkívüli. Most pedig végleg meg vagyok győződve róla, hogy nem e világból való volt.

– TEGYETEK LE! – kiáltotta elkínzott, szenvedélyes falzettóban. – ELÉG VOLT! AMI SOK, AZ SOK! RAKJATOK LE! SEGGFEJEK!

De csak adogattuk tovább a fejünk fölött. Ő meg egyre sztoikusabban tűrte. Kimerevítette a testét, többé nem küszködött. Ha egyszer fel-

emeltük, a karját dacosan összefonta a mellén, és mogorván bámulta a plafont. Volt, hogy megmarkolta a székét, amint Mrs. Walker kilépett, és úgy kapaszkodott belé, mint egy madár a kalitkarúdjába, csakhogy könnyen elszabadíhattuk, mivel csiklandós volt. Volt egy kislány, Sukey Swift, aki különösen könyörtelenül tudott csiklandozni. Owen karja, lába abban a pillanatban szanaszét volt, és már emelhetjük is a fejünk fölé.

– CSIKLANDOZNI NEM ÉR! – kiáltotta, de ebben a játékban *mi* diktáltuk a szabályokat. Sosem hallgattunk Owenre.

Elkerülhetetlenül bekövetkezett az a helyzet is, hogy Mrs. Walker, amikor visszatért az osztályba, még a levegőben találta Owent. Mivel olyannyira bibliai eligazítást adott volt nekünk előzőleg – „gondolkozunk *nagyon* komolyan” –, akár azt is képzelhette volna, hogy felsőbb kegyelem hatására, elménk egyesített erejével értük el a levitáció állapotát Owen Meanynél. Igazán lehetett volna annyi esze, hogy elfogadja, ha egyszer magunkra hagy bennünket a gondolatainkkal, abból könnyen kijöhet olyan végeredmény, hogy Owen a fellegek közé emelkedik.

Ám Mrs. Walker mindig ugyanolyan durva, fantáziátlan és ostoba módon reagált. – Owen! – szokott volt felcsattanni. – Owen Meany, mész rögtön vissza a helyedre! Jössz le onnan, de azonnal!

Ugyan mit taníthatott volna nekünk Mrs. Walker a Bibliáról, ha bárgyúságában még azt sem vette észre, hogy Owen Meany sehogy sem juthatott magától ilyen helyzetbe?

Owen maga méltósággal kezelte az ügyet. Sosem állt neki panaszkodni, hogy: ŐK VOLTAK, MINDIG ŐK CSINÁLJÁK! FELEMELNEK, ELSZÓRJÁK A PÉNZEMET, A BASEBALLKÁRTYÁIMAT, ÉS NEM HAJLANDÓK LETENNI, HIÁBA KÉREM! HÁT MIT TETSIK GONDOLNI, MAGAMTÓL REPÜLTÉM IDE?

Előfordult nemegyszer, hogy Owen panaszkodott nekünk. Az viszont sohasem, hogy ránk panaszkodott volna. Néha a levegőben lebegve is meg tudta őrizni sztoikus nyugalmát, Mrs. Walkerrel szemben viszont mindig, valahányszor az gyermek meg haszontalankodással vádolta. Soha nem panaszolt be minket. Ő aztán nem volt efféle patkány. Akárhány bibliai történetnél világosabban tanulhattuk meg Owen Meany példáján, hogy mi fán terem a vértanú.

Látszólag még csak nem is haragudott. A legszertartásosabb támadások a vasárnapi iskolában érték, de máskor is fel szoktuk kapkodni, csak spontánabb módon. Egyszer valaki a kabátfogásra akasztotta fel a gallérjánál fogva az iskolában – Owen még itt sem, még ekkor sem küzdött. Némán himbálózott, és várta, hogy leakasszák és visszarak-

ják a földre. Tornaóra után az öltözőszekrényébe szokták beakasztani, és rázárni az ajtót. – NEM VICCES! NEM VICCES! – kiáltozott ilyenkor kitartóan, míg valaki egyet nem értett vele és ki nem szabadította a tornanadrágra mellől, amely alig volt nagyobb egy csúszliguminál.

Honnan is tudhattam volna, hogy Owen hős?

Hadd mondjak el annyit mindjárt kezdetnek, hogy jómagam Wheelwright volnék. Ez a név, a Wheelwright nagy jelentőséggel bírt a városunkban. Mármost a Wheelwrightok nem hajlottak túlzott együttérzésre a Meanyk iránt. Matriarchális család voltunk, mivel a nagyapám egészen fiatalon meghalt, s a nagyanyámnak kellett mindenről gondoskodnia, amit meg is tett, mégpedig nagyasszonyi modorban. Nagyanyám ágán John Adams kései leszármazottja vagyok (lánykori neve Bates volt, s az ősei a *Mayfloweren* jöttek Amerikába), ám a városban a nagyapám neve volt a nagyagyú. Nagyanyám tehát úgy lobogtatta férjezett nevét, olyan csodálatos magabiztossággal, hogy bizvást lehetett volna *egyszerre* Wheelwright, Adams és Bates.

A keresztnéve Harriet volt, de szinte mindenki Mrs. Wheelwrightnak szólította. Owen Meany családja például bizonyosan. Azt hiszem, Nagyanya szemében minden Meany nevű egyén végső soron George Meanyvel volt azonos, a szivarozó munkásvezérrel. És Harriet Wheelwrightnak semmiképpen sem lehetett kedvére a szakszervezetek és a szivarok illetén közelsége. (Tudomásom szerint George Meany semmilyen rokonságban nem állt a városunk Meany családjával.)

Gravesendben nőttem fel, New Hampshire államban, és nálunk semmilyen szakszervezet nem volt. Szivarpártiak még előfordultak, de munkásvezérek soha. Városomat egy indián főnöktől vásárolta meg 1683-ban John Wheelwright tiszteletes, az, akiről aztán engem is elneveztek. Új-Angliában a fontosabb indián főnököket a *sagamore* néven emlegették, ám a mi időkben már csak egyetlen *sagamore*-ről volt tudomásom, egy szomszédunk kan labradorjáról, akit így hívtak (nem hiszem, hogy az indián eredete miatt, inkább csak merő tudatlanságból). Mr. Fish, Sagamore gazdája úgy mondogatta, hogy egy tórol nevezte el a kutyát, ahová úszni járt nyaranta „suttó legényke koromban”, így fejezte ki magát. Szegény Mr. Fish, azt sem tudta, hogy a tavat indián főnökökről nevezték el, tehát nem is sejtette, hogy sértődés lehet abból, ha ő a maga részéről így hívja a bárgyú labradorját. Lett is, amint majd látni fogják.

Az amerikaiak bizony nem nagy történészek, úgyhogy a szomszéd nyomán sok éven át elfogadtam, hogy a *sagamore* nem más, mint tó indiánul. Sagamore kutyával egy kisteherautó végzett, s hajlamos vagyok

azt hinni, hogy a sokat szenvedett tó zaklatott istenei voltak felelősek a haláláért. Jobb sztori volna, ha Mr. Fish-sel végzett volna a kisteherautó, de ha megfigyeljük az istenek működését, akárki isteneiről legyen is szó, mindig azt látjuk, hogy ártatlanokon töltik ki bosszújukat. (Ez a személyes meggyőződés, amely bizton ellenkezésre talál minden kongregacionalista, episzkopális és anglikán barátomnál.)

Ősöm, John Wheelwright 1636-ban érkezett Bostonba, alig két évvel azelőtt, hogy megvette a városunkat. Angliából jött, Lincolnshireből, egy Saleby nevű porfészekből, és senki nem tudja, miért éppen Gravesendnek nevezte el a várost. Semmi köze nem volt soha a brit Gravesendhez, holott annyit biztosra vehetünk, hogy a név onnan származik. Wheelwright Cambridge-ben végzett, és Oliver Cromwell-lel szokott volt futballozni. Cromwell áhítatosan és paranoid félelemmel nyilatkozott Wheelwright (futballista) érényeiről; meg volt győződve róla, hogy Wheelwright trükkös, sőt mi több, tisztességtelen játékos, aki tökélyre vitte a gáncsolás művészetét. Gravesend (mármost a brit Gravesend) Kentben van, meglehetősen messze Wheelwrighték futballpályájától. Talán lehetett egy odavalósi barátja – aki talán vele is szeretett volna tartani Amerikába, csak aztán valamiért mégsem mehetett, vagy meghalt az úton.

A Wall-féle *A New Hampshire-i Gravesend története* szerint John Wheelwright tiszteletes az anglikán egyház derék szolgája volt, míg egy nap „kétkedni nem kezdett bizonyos dogmák hitelességében”. Puritánna lett, mire „az egyház hatóságai elhallgattatták nonkonformista nézetei miatt”. Úgy érzem, hogy saját vallásos zavarodottságom és nyakasságom nem csekély részt ezen ősz számlájára írható, akinek nem csak az angol egyház rosszállását kellett elszenvednie még az óhazában: alig érkezett meg Bostonba, máris összekülönbözött puritán testvéreivel. Wheelwright tiszteletest a hírneves Mrs. Hutchinsonnal együtt üzték el a Massachusetts Bay-kolóniáról a „köznyugalom megzavarása” miatt, holott valójában csak annyiban volt lázító, hogy ortodoxtól eltérő nézeteiket hirdetett a Szentlélek tartózkodási helyéről. Massachusetts ítélete azonban könyörtelen volt. Fegyvereitől is megfosztották. Családja és legelszántabb hívei társaságában Észak felé hajózott Bostonból, a Great Baybe, el két korábbi New Hampshire-i település mellett. Az egyik a Pascataqua folyó torkolatánál helyezkedett el, és akkor még Strawberry Banke-nek hívták, ma Portsmouthnak, a másik pedig Dover volt.

Wheelwright a Squamscott folyót követte a Great Baytól, s egészen a vízesésig eljutott, ahol az édesvíz összetalálkozik a sóssal. Az erdő bizo-

nyára hatalmas volt még akkor, s az indiánok tanították meg a halászás fortélyaira. A Wall-féle *Gravesend története* szerint „természetes rétek” is tarkították a környéket, valamint „a dagályos területet mocsár övezte”.

A helyi indián főnök neve Watahantowet volt, ám aláírás helyett a totemével ellenjegyezte az okiratot: egy kar nélküli emberrel. Később aztán voltak (nem túlzottan izgalmas) viták az egyezmény természetét illetően, és valamivel érdekesebb elmélkedések arról, hogy miért is éppen kar nélküli ember volt Watahantowet toteme. Némelyek szerint azért, hogy mutassa a főnök érzéseit elveszett földjével kapcsolatban – mintha a két karját vágták volna le –, mások viszont kimutatták, hogy Watahantowet korábbi „aláírásain” a kar nélküli ember egy tollat tart a szájában, s úgy magyarázták, hogy a főnök bosszúságát fejezi ki, amiért nem tud írni. Watahantowet totemjének más változatain viszont a figura tomahawkot tart a szájában, és örültnék néz ki, s volt, aki ezt úgy magyarázta, hogy a főnök a békességre int vele, hiszen nincs karja, szájában a tomahawk, ez csak azt jelentheti, hogy nem akar küzdeni. Ami az okirattal alátámasztott egyezmény tartalmát illeti, bizonyosak lehetünk felőle, hogy *nem* az indiánok jártak jól a sokat vitatott elrendezéssel.

Városkánk valamivel később Massachusetts közigazgatása alá került – ez talán magyarázza némiképpen, miért is utálják a gravesendiek mind a mai napig a massachusettsieket. Mr. Wheelwright pedig Maine-be költözött. Nyolcvanévesen viszont felszólalt a Harvardon, adományokat gyűjtendő a kollégium újjáépítéséhez, amelyet részben elpusztított egy tűzvész. Ezzel is mutatta, hogy sokkal kevésbé haragszik Massachusetts polgáira, mint bármelyik gravesendi szomszédja. Wheelwright a massachusettsi Salisburyben halt meg, csaknem kilencvenévesen. A helyi egyház szellemi vezetője volt.

De figyeljék csak a gravesendi alapító atyák névsorát, Meanyt nem fognak találni a listán.

Barlow
Blackwell
Cole
Copeland
Crawley
Dearborn
Hilton
Hutchinson

Littlefield
Read
Rishworth
Smart
Smith
Walker
Wardell
Wentworth
Wheelwright

Mindazonáltal nem gondolom, hogy anyám a Wheelwrightokhoz való ragaszkodásában tartotta meg a lánykori nevét. Szerintem büszkeségének semmi köze nem volt a Wheelwright-örökséghez, s akkor sem vált volna meg lánykori nevétől, ha az történetesen Meany lett volna. Én sem szenvedtem amiatt, hogy az ő nevét viseltem; Johnny Wheelwright voltam, apja ismeretlen, és ezzel akkoriban még semmi bajom nem volt a világon. Nem panaszkodtam. Úgy képzeltem, egy szép nap úgyis elmondja a történetet, ha majd „elég nagy” leszek hozzá. Míg meg nem halt – anélkül, hogy egy szót is mondott volna apám kilétéről –, nem is éreztem úgy, hogy megfosztottak egy információtól, amihez jogom lett volna. Csak a halála után kezdtem valami haragfélélt táplálni iránta. Még ha fájdalmas lett volna is anyámnak felidézni apám személyét és a történetüket – még ha annyira gyalázatos volt is az a történet, hogy mindkettejükre tartósan rossz fényt vetett volna a legcsekélyebb említés –, nem volt-e mégis önző dolog tőle, hogy soha semmit nem árult el apámról?

Igaz persze, amint Owen Meany rámutatott, hogy alig tizenegy éves voltam, amikor meghalt, és ő sem idősebb harmincnál; minden bizonynyal azt hitte, hogy bőven lesz még alkalma mesélni nekem. *Fogalma sem volt* róla, hogy meg fog halni, ahogy Owen Meany kifejezte.

Owen meg én köveket hajigáltunk a sósvízű Squamscott folyóba – vagyis hát a folyóba én hajigáltam, Owen kövei az iszapban végezték, mivelhogy apály volt éppen, és a víz túl messzire húzódott Owen Meany gyöngye kis karjának. Hajigálásunkkal felzavartuk az iszapban kapirgáló sirályokat, át is vonultak a Squamscott füves-mocsaras túlsópartjára.

Forró, fülledt nyári nap volt, az apályos sós sár bűze még a szokásosnál is rothadtabb. Owen Meany kijelentette, hogy az apám úgyis megtudja, hogy anyám meghalt, és előbb-utóbb – ha már elég idős leszek hozzá – felfedi a kilétét.

– Ha él egyáltalán – feleltem, rendületlenül hajigálva. – Ha él, és ha egy kicsit is érdekl, hogy az apám. Ha egyáltalán *tudja*, hogy ő az apám.

És bár fikarcnyit sem hittem neki akkor, ezen a szent napon kezdődött a hosszú folyamat, amellyel Owen Meany hozzájárult az Istenbe vetett hitemhez. Owen egyre kisebb kövekkel próbálkozott, de sehogy sem sikerült eldobnia a vizig. Abban a kis placcsanásban is volt némi élvezet, amivel az iszapba csapódtak a kövek, de a víz mégiscsak sokkal jobb lett volna. Owen Meany ekkor parányi természetéhez furcsán nem illő mély bizonyossággal szögezte le, szinte mellékes dologként, hogy biztos benne, az apám él, biztos benne, hogy tudja, ő az apám, valamint hogy *Isten* tudja, ki az apám, és ha apám maga nem is szánná rá magát, hogy felfedje a kilétét, *Isten* mindenképpen el fogja árulni. – AZ APÁD ELREJTŐZHET ELŐLED – jelentette ki Owen –, DE ISTEN ELŐL NEM REJTŐZHET EL.

És ebben a pillanatban erőlködő nyögéssel elhajított egy követ, ami elért a vizig. Mindketten meghökkenten fogadtuk. Több követ egyikünk sem dobott aznap; csak figyeltük a becsapódás pontjából szétszaladó gyűrűket, míg végül a sirályok is megbizonyosodtak afelől, hogy nem zaklatjuk többé kis világukat, és visszatelepedtek a folyó innenső oldalára.

Sok éven át nagyszerűen lehetett lazacozni a folyónkon; ma már esély sincs rá, hogy eleven lazacot fogjon az ember a Squamscottban. Hering is rengeteg volt még annak idején – bőven akadt még kisfiú koromban is, amikor Owen Meany meg én horgászni jártunk. Gravesend alig kilenc mérföldnyire van a tengertől. A Temzéhez persze nem hasonlítható a Squamscott, de volt idő, hogy a nagy óceánjárók Gravesendig felhajóztak rajta, azóta azonban úgy elzátonyosodott és -sziklásodott a medre, hogy nagyobb merülésű hajó nem merészkedik rá. John Smith kapitány imádott Pocahontasa brit földön végezte be boldogtalan életét, és az eredeti Gravesend temetőjében nyugszik, a *mi* Gravesendünk viszont nem dicsekedhet a lélekben karjafosztott Watahantowet nyughelyével. Egyetlen *sagamore* kapott hivatalos temetést a városunkban: Mr. Fish fekete labradorja, akit elgázolt az a teherautó a Front Streeten, és akit – néhány szomszéd gyerek jelenlétében – nagyanyám rózsakertjében hantoltak el.

Gravesendben jó száz éven át a fakitermelés számított a nagy üzletnek – egyáltalán, az volt a nagy üzlet egész New Hampshire-ben. Hiába becézik New Hampshire-t a Gránit-államnak, a gránit – épületkő, utcaakő, sírkő és a többi – csak a fa után következhetett, és soha nem volt

akkora konjunktúrája, mint a fának. Kő persze akkor is marad a környéken, ha az összes fát kipusztították, de a gránit nagy része mélyen a föld alatt található.

Nagybátyám a fabizniszben utazott. Alfred bácsi, az Eastman Fakitermelő Társaságával. Anyám nővérét vette feleségül, Martha Wheelwright nénikémet. Kissrác koromban, ha északra utaztunk, unokatestvéreim látogatására, sok úsztatást és rönkfortlódást láthattam, még görgető versenyekbe is beszálltam egyszer-kétszer, de nem hiszem, hogy nagy vetélytárs lettem volna az unokatestvéreim számára, gyakorlatlan lévén. Hanem aztán Alfred bácsi átállt az ingatlanra, máig is az a biznisze, pontosabban az unokatestvéreimé, hiszen ők vették át. New Hampshire-ben, ha az ember kivágatta már mind a fát, nincs más hátra, mint az ingatlanal üzletelni.

Gránit viszont mindig lesz a Gránit-államban, és a kis Owen Meany családjá a gránitbizniszben volt, ami sosem számított előkelő foglalkozásnak New Hampshire partvidékén. A Meany Gránitbánya a geológusok által Exeteri plutóni kőzetnek nevezett tömbön helyezkedett el. Owen Meany úgy szokta mondani, hogy mi, gravesendiek nagymélységi magmás kőzet hatalmas tömegén üldögélünk, s olyan áhítatos tisztelettel mondta ezt, mintha Gravesendben mindenki számára nyilvánvaló volna, hogy az Exeteri plutóni kőzet legalább olyan értékes, mint egy aranytelér.

Nagyanyám szíve – talán még a *Mayfloweren* érkezett ősök örökségéppen – sokkal inkább húzott a fákhhoz, semmint a sziklákhöz. Bizonyos okokból, amelyeket sosem tárt fel előttem, Harriet Wheelwright szemében a fakitermelés tiszta üzlet volt, a gránitbiznisz viszont piszkos. Nagyapám üzlete a cipő volt, s már csak ezért sem értettem az előbbieket. Csakhogy nagyapám még a születésem előtt meghalt, és csak hallomásból ismerem hírneves döntését is, hogy nem helyezi szakszervezeti irányítás alá az üzemet. Nagyanyám szép haszonnal adta el az üzemet, s én abban a szent meggyőződésben nőttem fel, hogy áldottak mindazok, akik fákat pusztítanak a megélhetésükért, és alávalóak azok, akik kövekkel foglalkoznak.

Fakitermelő mágnásokat ismertünk mindnyájan – hiszen a bácsikám, Alfred Eastman is az volt –, de ki hallott már valaha gránit-mágnásról?

A gravesendi Meany Gránitbánya már nem működik. Ingatlanként sem értékes a szanaszét furkált földdarab, mély és veszedelmes bányataivaival. Nem is volt értékes soha, legalábbis anyám szerint. Úgy mesélte,

hogy a bánya elhagyatottan állt az ő egész gravesendi gyerekkorában, és csak Meanyék néhány éve során folyt ott görcsösen igyekvő, de végül kudarcra ítélt kitermelés. A jó gránitot anyám szerint rég kibányászták a földből, mire Meanyék Gravesendbe költöztek. (Arról pedig, hogy Meanyék *mikor* költöztek Gravesendbe, mindig csak annyit tudtam meg, hogy „körülbelül akkortájt, amikor megszületél”). Továbbá, a föld alatt található gránitnak csak egy bizonyos része érdemes a kitermelésre, a többi hibás, vagy ha jó is, túlságosan mélyen van, és nemigen lehet fölhozni anélkül, hogy össze ne törnénk.

Owen nem győzött szegletkövekről és emlékművekről áradozni – egy RENDES emlékműhöz, amint magyarázni szokta, hatalmas, sima, egyenletes és makulátlan gránittömbre van szükség. Az a finomság, ahogy az ilyesmiről beszélt, s hozzá egész lényének finomsága és törekvése abszurd ellentétben állt a hatalmas, durva kötömbökkel, amiket a teherkocsikon láttunk, a bánya dübörgő lármaival, a sziklát harapó alagútfúró gép fülsiketítő hangjával – na meg a dinamittal.

Csodálkoztam eleget, hogyhogya nem süket Owen, annál is furább volt ez, mert hiszen a hangjával és a természetével egyértelműen bajok voltak, szinte hihetetlen volt, hogy a füle ép, ilyen irtózatosan lármas tevékenység mellett, mint a gránitfejtés.

Owen ismertette meg velem a Wall-féle *Gravesend történetét*, bár végig csak akkor olvastam, amikor már felsős voltam a Gravesend Akadémián, és dolgozatot kellett írnom a város történetéből, amihez kötelező olvasmány volt ez a könyv. Owen tízéves sem volt még, mikor már betéve tudta. És elmondta, hogy TELISDE-TELE VAN WHEEL-WRIGHTOKKAL.

Születni a Front Street-i Wheelwright-házban születtem, és azóta nem győztem eleget morfondírozni azon, hogy anyám meg akart szülni, de soha nem volt hajlandó egy szó magyarázatot sem adni személyemről – sem nekem magamnak, sem pedig a saját anyjának és nővérének. Anyám csöppet sem volt arrogáns alkat. Terhessége és csökönyös hallgatása annál is döbbenetesebb csapás lehetett a Wheelwrightokra, mert olyan csöndes és szerény volt világéletében.

Találkozott egy férfival a Boston–Maine vasúton, ennyit volt hajlandó elmondani.

Martha nénikém végzős volt, és már menyasszony, amikor anyám bejelentette, hogy jelentkezni sem akar a középiskolába. Nagyapám haldoklott, és nagyanyám figyelme rá összpontosult, talán ezért is mulasztotta el megkövetelni anyámtól, amit Martha nénitől megkövetelt a

család: a középiskolai végzettséget. Egyébként is, erősködött anyám, segíthetne otthon, a nagybeteg apja mellett, épp elég teher és gyötrelmem a haldoklása az anyján. Lewis Merrill nagytiszteletű úr, a kongregacionalista egyház lelkipásztora s a kórus vezetője, amelyben anyám énekelt, meggyőzte nagyszüleimet, hogy anyám hangja valóban érdemes a komolyabb képzésre. Professzionális hangképző- és énekórákra van szükség, ez az ő esetében legalább annyira értelmes „befektetés” volna, magyarázta Merrill nagytiszteletű úr, mint egy középiskolai bizonyítvány.

Anyám életének ezen a pontján mindig érzékelttem némi ellentmondást a motivációkban. Ha annyira fontos és komoly dolog volt az énektanulás, akkor miért csak heti egy órát szervezett be magának? És ha nagyszüleim elfogadták Merrill nagytiszteletű úr véleményét a hangjával kapcsolatban, akkor miért elleneztek oly elkeseredetten, hogy heti egy éjszakát Bostonban töltsön? Én bizony úgy láttam, hogy kutya kötelessége lett volna anyámnak Bostonba *költözni*, és mindennap órát venni. Mindazonáltal feltételeztem, hogy a konfliktust nagyapám végstádiumú betegsége okozta – anyám szeretett volna segítségére lenni nagyanyámnak, és nagyanyámnak nagy szüksége is volt rá.

Ez a bizonyos hangképző- vagy énekóra mindig korán reggel volt, ezért kellett anyámnak az előző éjszakát Bostonban töltenie, ami jó másfél órányira volt Gravesendtől – vonattal. Az énektanára rendkívül népszerű volt a szakmájában, és nem volt már más szabad ideje anyám számára, csak ez a kora reggel. Sőt, nagy szerencse, hogy egyáltalán hajlandó foglalkozni vele, magyarázta Merrill nagytiszteletű úr, mivel általában csakis hivatásosakkal dolgozik. Anyám és Martha néni ugyan igazán sokat és komolyan énekelt a Kongregacionalista Egyház Kórusában, de anyám azért nem számított „hivatásosnak”. Egyszerűen csak csodálatos hangja volt, és nagy elszánás a lelkében – a maga csöppet sem lázadó, inkább félnék módján –, hogy kezd is vele valamit.

Anyám elhatározását, hogy nem lép a hagyományos továbbtanulás útjára, a szülei sokkal egyszerűbben elfogadták, mint a nővére. Martha néni (ez az igazán szeretetreméltó nő) nemcsak ellenezte, komolyan meg is haragudott érte, ha csak szelíden is. Anyámnak volt a szebb hangja kettejük közül, s ő volt a csinosabb is. Ahogy együtt növekedtek a Front Street-i házban, Martha néni kezdett fiúkat hazahordani a Gravesend Akadémiáról, hogy bemutassa őket nagyapámnak és nagyanyámnak. Martha néni volt az idősebb, érthető, hogy neki akadtak előbb „lovagjai”, ahogy anyám szokta volt mondani. De amint ezek az ifjancok egy pillantást vethettek anyámra – már akkor is, amikor még

egyértelműen túl fiatal volt az udvarlásához –, általában azonnal meg is feledkeztek Martha néniről.

És akkor tessék: teherbe esik, minden magyarázat nélkül. Martha nénikém szerint nagyapám már „félíg odaát” volt akkor, kevés híján halott, és észre sem vette, hogy anyám várandós, „pedig nem igyekezett valami nagyon, hogy elrejtse”, tette hozzá Martha néni. Szegény nagyapám, foglalta össze a nénikém, „a halálos ágyán is anyáért aggódott, hogy el fog hízni”.

Martha nénikém idejében mindenki aki Gravesendben nőtt fel, magától értetődőnek tartotta, hogy Boston a bűn városa. És bár anyám egy igen tiszteletreméltó és bölcsen vezetett női panzióban szállt meg ilyenkor, valahogy mégis összehozta a kis „kicsapongását”, ahogy Martha nénikém nevezte, azzal a bizonyos férfival, akit a Boston–Maine vasúton ismert meg.

Anyám annyira rendíthetetlenül higgadtan fogadott minden kritikát és gyalázkodást, hogy még a „kicsapongás” szó sem zavarta, amit a nővére használt, sőt, többször is hallottam tőle igen szeretetteljes értelemben.

Kis kicsapongásom, így szokott néha szólítani a legforróbb gyöngédesség hangján. Én kis kicsapongásom.

Unokatestvéreimtől hallottam először, hogy anyámat „kicsit egyszerű léleknek” szokták volt tartani, ők pedig nyilván a *saját* anyjuktól, Martha nénémről szedték. Mikor az én fülembe eljutott ez a kifejezés – „kicsit egyszerű lélek” –, már nem volt semmi harcias éle. Anyám több mint tíz éve nem élt.

Anyám mindazonáltal több volt, mint természetadta szépség, akinek csodálatos hangja van és kevéssé meggyőző logikája. Martha néném jó okkal tartotta, hogy nagyanyám és nagyapám meglehetősen elkényeztettek. Nem is csak azért, mert ő volt a kicsi, a természete is erre csábított, hiszen sosem volt se mérges, se durcás, nem hajlott dührohamokra, sem önsajnálatra. Martha néném így fogalmazott: „soha nem látszott meg rajta, hogy képes kiállni magáért”. Egyszerűen csak tette, amihez kedve szottyant, aztán meg a maga elragadó módján így kesergett: „*Jaj, de szörnyű, hogy megbántottalak azzal, amit tettem, de most aztán elhalmozlak szeretettel, úgyhogy a végén megbocsátasz, és még jobban szeretsz, mint ha helyesen viselkedtem volna!*” És ez a módszer mindig *be is vált!*

Bevált, egészen addig, míg anyám meg nem halt, és nem kínálhattott többé vigasztalást azért a bánatért, amit *ezzel* okozott. Semmilyen módszer nem állt már a rendelkezésére.

És bár csak ment a maga útján, megszült engem, minden magyarázat nélkül, és elnevezett Gravesend alapító atyjáról, valahogy még ez is képes volt elfogadtatni a szüleivel, a nővérével és az egész várossal (nem beszélve a Kongregacionalista Egyházzól, amelynek kórusában változatlanul tovább énekelt, és számos gyülekezeti tevékenységben is komoly részt vállalt)... sőt, miután világra hozta törvénytelen magzatát (mindenki legnagyobb meglepedésére, legalábbis így *tűnt*), *továbbra* is vonatra ült szerdánként Boston felé, *továbbra* is a rettentő városban töltötte szerda éjszakáit, hogy másnap korán reggel frissen állhasson az énekóra elébe.

Nagyobbacska koromban haragudtam ezért. Olykor. Egyszer-kétszer le is fújta az utazást, amikor mumpszom volt például, meg amikor a bárányhimlő kapott el. És volt még egy alkalom, amikor heringre horgásztunk Owennel a Squamscottba futó csatornánál a Swasey autópálya alatt, és elcsúsztam és eltörtem a csuklómat. Akkor sem szállt fel a bostoni vonatra. De egyébként hétről hétre mindig elment Bostonba egy-egy éjszakára. Egészen tízéves koromig, amikor feleségül ment a férjéhez, aki törvényesen örökbe fogadott, és amolyan apaféle lett a számomra. Egészen addig szorgalmasan képezte a hangját. És sohasem tudtam meg, hogy járt-e mindez a képzés valami eredménnyel.

Ezért alakult úgy, hogy a nagyanyám házában születtem meg, abban a hatalmas, téglából rakott föderalista monstrumban. Gyerekkoromban szenes kazánról fűtötték a házat, s a széncsúszda pont az én hálószobám alatt volt. A szenet nagyon korán szállították, így aztán gyakran ébredtem a csúszda dübörgő lárájára. Azon ritka alkalmakkor, amikor épp csütörtök reggel jött a szén (tehát amikor anyám Bostonban volt), szerettem azt képzelni, hogy anyám pontosan akkor kezdi el az éneklést, amikor én kinyitom a szemem a dübörgésre. Nyáron nyitott ablaknál aludtam, és a madarak vertek fel nagyanyám rózsakertjében. Ehhez is kapcsolódik nagyanyámnak egy komoly meggyőződése, hasonló ahhoz, ami a sziklákat és fákat illette: virágot, zöldséget akárki tud természetni, a kertész, az rózsát nevel. Nagyanyám pedig kertész volt. A Front Streeten egyedül a Gravesend Fogadó volt mérhető nagyanyám házához. Nagyanyám házát gyakran fogadónak is nézték az idegenek, akik efféle útbaigazítást kaptak a város közepén: „Elmegy itt az akadémia mellett, és aztán lesz a bal oldalon egy nagy téglaház.”

Nagyanyámat persze bosszantotta a dolog – korántsem hízelgett neki, hogy fogadónak nézik a házát. „Nem *fogadó* ez, kérem, hanem az otthonom”, szokta volt mondani az összezavarodott vándoroknak, akik

fiatalabb személyre vártak volna, s arra, hogy elvegyék a csomagjukat. „A fogadó odább van” – tette még hozzá, kezével nagyjából a megfelelő irányba intve. „Odább”, ez igazán nagyon pontos információ ahhoz képest, amit az ember általában New Hampshire-ben kaphat. A New Hampshire-iek nem szeretnek útbaigazítani. Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy aki nem tudja, hová megy, annak nincs is ott keresnivalója. Kanadában sokkal szívesebben igazítunk útba – akárkit, aki kérdez, és akárhová.

Front Street-i föderalista palotánkban még egy titkos átjáró is volt: egy könyvszekrénynek álcázott ajtó, amelyből lépcső vezetett le egy földes talajú pincébe. Ez a pince teljesen el volt szigetelve a másiktól, ahol a szénkazan állt. És ennyi volt az egész: egy könyvszekrény, ami valójában ajtó, és olyan helyre vezet, ahol semmi a világon nincs. Rejtekhely, igen. De *mi elől* rejtőzzék oda az ember, szoktam olykor eltöprenkedni. Nem volt vigasztaló gondolat, hogy van a házunkban egy ilyen sehová sem vezető titkos út, sokkal inkább arra ösztönzött, hogy elképzeljem magamnak, mi lehet olyan rémisztő, hogy az ember okvetlenül el akarjon rejtőzni előle. És ez minden, csak nem megnyugtató.

Egyszer megmutattam ezt a titkos utat a kis Owen Meanynek, rá is oltottam a lámpát, és a frászt hoztam rá. Ezt ugyan minden barátommal megcsináltam, de Owen Meanyt halálra ijeszteni mégiscsak más volt, mint akárki másét. A hangja, az a lehetetlen kis hangja, az egészen különlegessé tette a rettegését. Több mint harminc éven át igyekeztem magányomban leutánozni Owen Meany hangját, és ez a hang tette elképzelhetlenné számomra, hogy valaha is *írhassak* Owenről, mivel papíron egész egyszerűen visszaadhatatlan. Még azt sem tudtam igazán elképzelni, hogy *szóban* adjak elő róla, mert annyira elviselhetetlenül kínos lett volna utánózni, nyilvánosság előtt utánózni ezt a hangot.

Nagyanyámat nagyon kihozta a sodrából Owen Meany hangja, amikor úgy ráijesztettem a titkos átjáróban. Elő is vett, amint Owen hazament: – Nem kívánom, semmi áron nem kívánom, hogy elmondjad, mit műveltél azzal a szerencsétlen gyerekkel, hogy ilyen hangot adott ki. De arra kérlek, hogy ha még egyszer ilyet művelsz vele, erősen fogd be a száját – rendelte el Nagyanya. – Láttál már egeret az egerfogóban? – kérdezte aztán. – Úgy értem, miután *rácsapódott* a fogó, és *eltörte* azt a kis nyakát. És halottabb a halottnál is – magyarázta nagyanyám. – Nahát, annak a fiúnak a hangja fölkeltené az ilyen egeret – szögezte le Nagyanya.

Most meg úgy látom, hogy Owen Meany hangja *nem volt más*, mint az összes legyilkolt eger hangja, aki életre kel és bosszút forral.

Nem akarnám rideg teremtésnek beállítani nagyanyámat. Volt egy Lydia nevű cselédje, az Edward herceg-szigetről származott, és hosszú éveken át töltötte be a szakács és házvezető szerepét. Lydia aztán rákot kapott, és le kellett vágni a jobb lábát. Nagyanyám ekkor két új cselédet fogadott fel, az egyiket kizárólag azért, hogy Lydiáról gondoskodjék. Lydiának soha többet nem kellett dolgoznia. Saját szobája volt, megvoltak a kedvenc kerekesszékes útvonalai a hatalmas házban, és tökéletes kiszolgálást élvezett – Nagyanya saját magáról képzelhette, hogy ilyen sora lesz öreg és rokkant korában, mikor majd valami Lydia-féle személy fog gondoskodni róla. Küldöncök és vendégek nemegyszer azt hitték Lydiáról, hogy ő a nagyanyám, igaz, hasonló korban voltak, és Lydia igencsak fenséges jelenség volt a tolószékekben. Nagyanyámmal teázott minden délután, és nagyanyám klubjában bridzselt rendszeresen, ugyanazokkal a hölgyekkel, akiknek valaha teát szolgált föl. Mikor elközelt a halála, már képtelenül hasonlított Nagyanyára, még Martha nénikém is megdöbbsent rajta. A vendégeknek és küldöncfiúknak mégis mindig megmondta – a hangjában rezgő méltatlankodást egyértelműen nagyanyámról másolva: „Nem vagyok én Miszisz Wheelwright, csak Miszisz Wheelwright volt szobalánya.” Pontosan ugyanúgy mondta, ahogy nagyanyám szokta leszögezni, hogy az ő háza *nem* a Gravesend Fogadó.

Volt tehát nagyanyámban emberség. Tény, hogy koktélruhát szokott viselni kertészkedéshez, de ezek már nem valódi, koktélpartira való koktélruhák voltak. A rózsakertben sem akart slamposnak tűnni. Ha a ruha már nagyon elpiszkolódott a kertészkedésben, kidobta. Anyám megkockáztatta, hogy ki lehetne tisztítani őket, de nagyanyám felkapta a fejét: – Hogyan! És majd tanakodjanak nekem a pucarájosok, hogy mit műveltem a ruhával, hogy *ilyen* mocskos?

Nagyanyámtól tanultam meg, hogy a logika relatív.

De ez a történet *igazából* Owen Meanyról szól, és arról, hogyan tanultam bele a hangjába. Mert az ő rajzfilmbe illő hangja még sokkal nagyobb hatással volt rám, mint nagyanyám zsarnoki bölcsessége.

Nagyanyámat a vége felé kezdte cserbenhagyni az emlékezete. Sok idős emberhez hasonlóan inkább tisztában volt a saját gyerekkorával, mint a gyerekei, unokái, dédunokái aktuális életével. Minél későbbi eseményről volt szó, annál kevésbé emlékezett. – Emlékszem rád kisfiú korodból – mondta nem is olyan régen –, de ha most rád nézek, nem

is tudom, ki vagy. – Azt feleltem, hogy néha nekem is ilyen érzéseim támadnak. És amikor egyszer az emlékezetéről volt szó, rákérdeztem, hogy emlékszik-e a kis Owen Meanyre.

- Az a munkáspárti alak? – kérdezte. – Az a szakszervezetes?
- Nem, Owen Meany – mondtam.
- Nem – felelte. – Biztos, hogy nem.
- A gránitosok. A Meany Gránitbánya. Emlékszel?
- Gránit? – mondta rosszállóan. – Semmiképp.
- De talán emlékszel erre a hangra – mondtam ekkor csaknem száz-

esztendő nagyanyámnak. Türelmetlen volt, csak a fejét rázogatta. Összeszedtem magam, hogy utánozni bírjam Owen hangját.

– Ráoltottam a villanyt a titkos átjáróban, és nagyon megijedt – emlékeztettem nagyanyámat.

– Mindig is azt csináltad – felelte közönyösen. – Még Lydiával is megcsináltad, amikor még megvolt a lába.

– GYÚJTSD FEL A VILLANYT! – kiáltotta Owen Meany. – VALAMI AZ ARCOMHOZ ÉRT! GYÚJTSD FEL A VILLANYT! VALAMI NYELV VAGY MICSODA! VALAMI MEGNYALTA AZ ARCOMAT! – kiáltozott Owen Meany.

- Csak egy pókháló, Owen! – Emlékszem, ezt mondtam neki.
- NEM PÓKHÁLÓ, NEDVES! EZ EGY NYELV! GYÚJTSD FÖL A VILLANYT!

– Állj le! – mondta nagyanyám. – Emlékszem, emlékszem. Az Isten szerelmére! *Soha* ne tedd többet! – kérte. Nagyanyámnak köszönhetem hát a bizonyosságot, hogy valóban tudom utánozni Owen Meany hangját. Nagyanya még a memóriája romjaival is emlékezett Owen hangjára. Ha arra is emlékezett, hogy ő okozta a lánya halálát, hát nem adta jelét. A vége felé Nagyanya már arra sem emlékezett, hogy anglikán lett belőlem – és kanadai.

A Meanyk, nagyanyám szóhasználatával élve, nem voltak *Mayfloweres* népek. Nem az alapító atyáktól származtak. A Meany családfát hiába is próbálná az ember John Adamsig visszavezetni. Későbbi bevándorlótól származtak, bostoni ír család voltak. A Meanyk Bostonból költöztek New Hampshire-be, nem Angliából. Éltek Meanyk a New Hampshire-i Concordban és a vermonti Barre-ban is – sokkal prolibb helyeken, mint Gravesend. Ezek voltak Új-Anglia igazi gránitkirályságai. Nagyanyám

szentül hitte, hogy a bányászat és kőfejtés csupa *csúszómászó* munka, és akik végzik, közelebbi rokonai a vakondoknak, mint az emberi lényeknek. Ami pedig a Meanyket illeti, a család egyik tagja sem volt szembe-
szökően alacsony, az egy Owent kivéve.

És bárhogy is bántunk el vele számtalanszor, ő mindössze egyetlenegyszer bánt el velünk. Csak úgy volt szabad úsznunk az apja egyik bányatavában, ha egyenként mentünk be a vízbe, derekunkon egy vastag kötéllel. Nem is lehetett igazán *úszni* ezekben a bányatavakban. Azt mondták, olyan mélyek, mint az óceán, és annyi szent, hogy legalább olyan hidegek voltak, még kánikulában is. A vizük higgadt és fekete volt, mint megannyi olajtócsa. Nem is a hideg miatt akart az ember rögtön kiugrani belőlük, amint bemerészkedett, inkább az a felmértelen mélység – rettegésünk attól, hogy mi lehet a fenéken, és milyen mélyen van az a fenék.

Owen apja, Mr. Meany ragaszkodott a kötélel, és ragaszkodott a rendszerhez, hogy egyszerre csak egyvalaki menjen be, és aztán jöjjön ki. A szülői parancsoknak abba a szűkös csoportjába tartozott ez, amelyet egész gyerekkoromban tiszteletben tartottunk, és egyszer törte csak meg maga Owen. Ezt a szabályt egyikünknek sem támadt kedve feszegetni – eloldani derekunkról a kötelet, és a megmentés reménye nélkül alábukni az ismeretlen mélységbe.

Am Owen Meany egy szép augusztusi napon eloldotta a kötelet, és a víz alatt elúszott valami jó kis zugba a sziklás parton. Mi meg hiába vártuk, hogy felbukkanjon. Nem jött, akkor húzni kezdtük a kötelet. Úgy tartottuk, hogy Owennek gyakorlatilag nincs is súlya, ezért nem akartunk hinni a saját kezünk tapasztalatának: hogy nincs ott a kötél végén. Nem akartuk elhinni, míg meg nem pillantottuk a kötél csomós végét a víz felszínén. Micsoda csönd állt be hirtelen! Egyedül a kötélről csöpögő víz nesze törte meg.

Senki nem kiáltotta a nevét, senki nem ugrott utána a vízbe. Abban a vízben nem is lehetett volna meglátni! Szerettem azt hinni, hogy mégiscsak utánaugrott volna valamelyikünk – ha csak egy-két másodpercet ad még, hogy összeszedjük a bátorságunkat. Owen viszont már eldöntötte, hogy lassúak vagyunk, illetve közönyösek. Kiúszott a sziklazugból, mely csaknem átellenben helyezkedett el, a túlsó partnál. Olyan könnyedén mozgott a borzalmas mélység fölött, amely minden bizonnyal a föld gyökeréig ért, akár egy vízibogár. Felénk úszott, olyan dühösen, amilyennek még sosem láttuk.